



# **MAGYARORSZÁG RÉGÉSZETI TOPOGRÁFIÁJA**

**Múlt–jelen–jövő**

**BUDAPEST, 2015. MÁJUS 11–13.**

# MAGYARORSZÁG RÉGÉSZETI TOPOGRÁFIÁJA

MÚLT – JELEN – JÖVŐ



# MAGYARORSZÁG RÉGÉSZETI TOPOGRÁFIÁJA

MÚLT – JELEN – JÖVŐ

A 2015. május 11–13 között, Budapesten rendezett konferencia  
előadásainak és posztereinek kivonatai

SZERKESZTETTE  
BENKŐ ELEK – BONDÁR MÁRIA – KOLLÁTH ÁGNES

MTA BTK RÉGÉSZETI INTÉZET  
BUDAPEST 2015

ISBN 978-615-5254-04-8

© MTA BTK Régészeti Intézet  
1014 Budapest, Úri utca 49.  
© Szerkesztők, szerzők  
2015

Minden jog fenntartva.  
A tanulmányokban felhasznált illusztrációkért a szerzők felelnek.

Borító:  
A bajcsai fa zsebnapóra (1573) részlete. Rajz: Tóth Zoltán  
Borítóterv: Ősi Sándor

A kiadás az OTKA támogatásával, a Magyar Nemzeti Múzeummal és a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központtal közösen történik.



  
**FORSTER**  
KÖZPONT



  
**OTKA**

Tipográfia és nyomdai előkészítés: AbiPrint Kft., Budapest  
Nyomda: AbiPrint Kft., Budapest

# Tartalomjegyzék

2015. MÁJUS 11. – HÉTFŐ

BENKŐ ELEK

**Magyarország Régészeti Topográfiája** ..... 9  
*Múlt – jelen – jövő*

KVASSAY JUDIT

**A „félcedulától” a lelőhelyleírásig** ..... 11  
*Az MRT kötetek előkészítő adatgyűjtési munkafolyamatai*

GÖMÖRI JÁNOS

**Az MRT és „kishúga,” a MILK** ..... 12  
*Magyarország Régészeti Topográfiai munkálatai és Magyarország Iparrégészeti Lelőhelykatasztere: A korábbi együttműködés és a jövőbeli összehangolás lehetőségei*

LASZLOVSZKY JÓZSEF

**Magyarország Régészeti Topográfiája és a tájrégészet** ..... 14  
*Múlt – jelen – jövő*

SZENDE LÁSZLÓ

**Topográfiai jellegű kéziratok a Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adattárában** ..... 15

WOLLÁK KATALIN – STIBRÁNYI MÁTÉ – VIRÁGOS RÉKA

**Régészeti topográfia és nyilvántartás Európában – külföldi kitekintés** ..... 17

MORDOVIN MAXIM – VARGHA MÁRIA

**Mindszentpuszta – leletek és topográfia** ..... 18  
*(Poszter)*

SZABÓ MÁTÉ

**20 év Magyarország légirégészetében** ..... 20  
*A PTE pécsi légirégészeti téka archívuma (Poszter)*

PETŐ ZSUZSA ESZTER

**Régészeti topográfia a Szendrői-medencében (Borsod-Abaúj-Zemplén megye)** ..... 21  
*(Poszter)*

KOVÁCS GYÖNGYI – CSÁNYI MARIETTA – TÁRNOKI JUDIT


**Topográfiai kutatások a Tiszazugban (Jász-Nagykun-Szolnok m.)** ..... 22


BERTA ADRIÁN – MÉSZÁROS PATRÍCIA – PÓPITY DÁNIEL

**Régészeti topográfiai munkák múltja, jelene és jövője Csongrád megyében** ..... 23  
*Eredmények, lehetőségek*

CZAJLIK ZOLTÁN – SZ.WILHELM GÁBOR – BÖDŐCS ANDRÁS – RUPNIK LÁSZLÓ

**Légi fényképes topográfiai kutatások Bács-Kiskun megye déli részén** ..... 24

BEDE ÁDÁM	
<b>A kéziratós térképek jelentősége a felszíni régészeti jelenségek azonosításában</b> .....	26
<i>(Esettanulmány a Károlyi család térképei alapján) (Poszter)</i>	
VIZI MÁRTA	
<b>Terepbejárások Decs-Etén</b> .....	27
<i>Miklós Zsuzsa emlékének (Poszter)</i>	
K. NÉMETH ANDRÁS	
<b>A Tolna megyei régészeti topográfiai kutatások vázlatos története</b> .....	29
FELD ISTVÁN – TEREI GYÖRGY	
<b>Vártopográfiai, regionális várkutatás Magyarországon</b> .....	30
VISY ZSOLT	
<b>A római limes magyarországi topográfiája a CLIR program és a világörökségi nevezés tükrében</b> .....	31
ISTVÁNOVITS ESZTER – SZŐCS PÉTER	
<b>Határon átnyúló topográfiai kutatások. Szabolcs és Szatmár</b> .....	35
 2015. MÁJUS 12. – KEDD	
STIBRÁNYI MÁTÉ	
<b>A kulcslyuk és az ablak</b> .....	36
<i>A lelőhely-azonosítás és a régészeti topográfia lehetőségei</i>	
TOLNAI KATALIN	
<b>Adat vagy információ?</b> .....	37
<i>Térbeli elemzések publikált topográfiai gyűjtések alapján</i>	
MESTERHÁZY GÁBOR	
<b>Regionális léptékű terepbejárás módszertani lehetőségei Magyarországon</b> .....	39
K. TUTKOVICS ESZTER – KALLI ANDRÁS – BÁLINT MARIANNA – BACSKAI ISTVÁN	
<b>A megkerült falu</b> .....	40
<i>A műszeres leletfelderítés tapasztalatai Bükkábrány-Bánya fejlesztési területén (Poszter)</i>	
HOLL BALÁZS	
<b>Légifelvételek katalógizálása a 21. században</b> .....	41
<i>A Janus Pannonius Múzeum légifelvételeinek adatbázisa (Poszter)</i>	
BERTÓK GÁBOR – GÁTI CSILLA – KOVALICZKY GERGELY	
<b>Határtalan lelőhelyek, avagy van-e a lelőhelynek határa?</b> .....	43
PETHE MIHÁLY	
<b>Geofizikai mérések a régészeti kutatások szolgálatában</b> .....	45
PETŐ ÁKOS – REMÉNYI LÁSZLÓ	
<b>Régészeti talajtani vizsgálati módszerek alkalmazásának lehetősége a régészeti topográfiai kutatásban</b> .....	46
<i>Esettanulmány Perkáta–Forrás-dűlő és Perkáta–Faluhelyi-dűlő kapcsán</i>	

BERTÓK GÁBOR – GÁTI CSILLA	
<b>Egy légirégészeti topográfia kezdete</b> .....	48
<i>Légirégészeti kutatások Baranya megyében (2005–2015)</i>	
SZABÓ MÁTÉ	
<b>„(Hungarian) National Mapping Programme”</b> .....	49
<i>Hol a helye a légirégészetnek az új MRT-ben?</i>	
ILON GÁBOR	
<b>A néhai Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat fémkeresős protokolljának     eredményei a 27 hektáros ménfőcsanaki lelőhelyrészleten</b> .....	50
V. SZABÓ GÁBOR – BÍRÓ PÉTER – PAÁR FERENC	
<b>Bronzkincs a tájban</b> .....	52
<i>Topográfiai és geográfiai módszerek alkalmazása a késő bronzkori deponálás gyakorlatának     megismeréséhez.</i>	
LASSÁNYI GÁBOR – ZSIDI PAULA	
<b>Fémkeresős kutatás és lelőhelyvédelmi munkák az aquincumi polgárváros nyugati     felében</b> .....	54
SALÁTA DÉNES – KRAUSZ EDINA – PETŐ ÁKOS	
<b>Régészeti lelőhelyek előzetes állapotfelmérése történeti források alapján</b> .....	55
 2015. MÁJUS 13. – SZERDA	
CSÁKVÁRI RITA	
<b>A régészeti lelőhelyek hatósági nyilvántartása</b> .....	56
CSORNAY BOLDIZSÁR	
<b>Az előzetes régészeti dokumentáció haszna</b> .....	57
<i>Hogyan tudjuk segíteni a beruházók döntéshozatalát?</i>	
KOVÁCS LÓRÁND OLIVÉR – MAJERIK VERA	
<b>Örökségvédelmi nagyberuházások</b> .....	58
<i>Az első megkereséstől az építkezésig</i>	
BENEDEK ANDRÁS – PÓPITY DÁNIEL	
<b>Sípszótól a felszínrajzig</b> .....	59
<i>Esettanulmány a Makó-Dáli ugar, M43 38-39. lelőhelyek geofizikai, topográfiai és ásatási     eredményei alapján (Poszter)</i>	
MESTERHÁZY GÁBOR	
<b>Prediktív régészeti modellezés Polgár térségében a neolitikumtól a középkorig ....</b>	60
<i>(Poszter)</i>	
PAPP ADRIENN	
<b>Újabb adatok a török kori Buda topográfiájához</b> .....	61
<i>Esettanulmány a budai főgyűjtőcsatorna és a budai fonódó villamoshálózat kiépítéséhez kap-     csolódó topográfiai eredményekről (Poszter)</i>	



REMÉNYI LÁSZLÓ	
<b>Örökségvédelmi szempontok a régészeti topográfiai kutatásban</b> .....	62
TANKÓ KÁROLY	
<b>Az örökségvédelmi hatásvizsgálat topográfiai vonatkozásai</b> .....	63
MESTERHÁZY GÁBOR – STIBRÁNYI MÁTÉ – PADÁNYI-GULYÁS GERGELY	
<b>Megmondjuk előre?</b> .....	65
<i>Örökségvédelmi célú prediktív régészeti modellezés</i>	
BORHYLÁSZLÓ – CZAJLIK ZOLTÁN – RUPNIK LÁSZLÓ – NAGY BALÁZS – BARTUS DÁVID	
<b>Non-destruktív lelőhely-kutatási módszerek integrált alkalmazása Brigetioban és környékén</b> .....	66
BERTA ADRIÁN	
<b>A Ludasi-tó Speciális Természeti Rezervátum régészeti topográfiája</b> .....	67
<i>Előzetes eredmények</i>	
BEDE ÁDÁM	
<b>Régészeti topográfiai tapasztalatok tiszántúli halmok felmérése kapcsán</b> .....	68
STIBRÁNYI MÁTÉ	
<b>A határon álló templomok</b> .....	70
<i>Középkori templomos helyek és a településhálózat vizsgálata (Poszter)</i>	
SZEVERÉNYI VAJK – CZUKOR PÉTER – PRISKIN ANNA – SZALONTAI CSABA	
<b>Késő bronzkori településszerkezet és társadalom a Maros-vidéken a topográfiai munkák és ásatások fényében</b> .....	71
<i>(Poszter)</i>	
DANI JÁNOS – MÁRKUS GÁBOR – KULCSÁR GABRIELLA – HEYD, VOLKER WŁODARCZAK, PIOTR – ZITNAN, ANDREJ – PEŠKA, JAROSLAV	
<b>A „Yamnaya Impact Project” régészeti topográfiai tanulságai</b> .....	72
SZILAS GÁBOR – TÓTH FARKAS MÁRTON	
<b>Újraolvasott fejezet Budapest múltjából</b> .....	74
<i>Csepel-Szabadjikötő őskori leleteinek újrafeldolgozása és a városi régészeti topográfia lehetőségei</i>	
KULCSÁR GABRIELLA – SERLEGI GÁBOR – PETŐ ÁKOS – MÁRKUS GÁBOR JAEGER, MATEUSZ – KISS VIKTÓRIA – SZEVERÉNYI VAJK	
<b>Régiótól a lelőhelyig</b> .....	75
<i>Lelőhely-felderítési módszerek alkalmazásának tapasztalatai a Duna mentén (Kakucs régió)</i>	
BÁLINT MARIANNA	
<b>Árpád-kori településhálózat rekonstrukciója a Duna–Tisza-köz déli részén</b> .....	77
<b>A konferencia levezető elnökei</b> .....	79
<b>A konferencia előadói</b> .....	80
<b>A konferencia programja</b> .....	87

# A Tolna megyei régészeti topográfiai kutatások vázlatos története

*K. Németh András*

Előadásomban időrendben tekintem át a Tolna megyében folyt, koronként változó indíttatású, régészeti topográfiai jellegű kutatásokat. Wosinsky Mór 19. század végi, a teljes megye területét érintő, több mint 400 lelőhelyet eredményező terepbejárásai után az 1960-as években induló kutatások még kisebb tájak tallózó feltérképezését szolgálták. A topográfiai munkák az 1990-es években kaptak új lendületet.

A megye területén számos, többnyire véletlenszerű, az egyes kutatók egyéni érdeklődése által irányított topográfiai jellegű munka folyt, köztük több, hiányos dokumentációjú kutatás is. Több példa van az egy kutató által egy település határát feldolgozó terepbejárásokra. Az egyes objektumtípusok közül teljességre törekvő feldolgozása készült el az őskori és középkori váraknak, a római limeshez kapcsolódó objektumoknak és a középkori templomoknak. A nagyobb természetföldrajzi tájegységek közül legalább egyszer extenzív terepbejárás érintette a Kapos–Koppány–Sió-köz, a Sárvíz-mente és a Sárköz területét. A megyei múzeum személyi erőforrásai a szisztematikus terepbejárásokat hosszabb távon nem tették lehetővé, a múzeum által az 1980-as évek második felében az MTA Régészeti Intézetének támogatásával végzett topográfiai munka (szekszárdi járás) a rendszerváltás környékén félbemaradt.

Az ilyen témájú Tolna megyei munkák között több, módszertani szempontból figyelemre méltó kutatás is akad. A hazai topográfiai munkák egyik irányítója, Torma István itt végezte szakdolgozati terepbejárásait. A kezdetektől kiemelt figyelmet kapott a légifotózás és a légifotón talált lelőhelyek terepi felkutatása. Néhány helyszínen intenzív, négyzethálós terepbejárás is folyt. A lelőhelyek feltérképezését több, amatőr kutató is gazdagította, ráadásul a megye azon részein, amelyeket a szervezett topográfiai munkák jobbra elkerültek.